

Kopa v Čechách je šedesát malých grošů, z nichž každý platí sedm penízků nebo malých feniků. Kopa je zkratka šedesát, ať už se počítají peníze nebo jiné zboží.

Mathesius (Sarepta)

Penízky a platy počátkem novověku

Nejdrobnější nominály se v jáchymovské mincovně nerazily. Vysloveně na přání českých stavů se v Praze razil zlatý dukát, ve stejné kvalitě jako za starodávna.

Dukát = 35 grošů = 105 krejcarů. V 16. století dále zhruba platily tyto vztahy:

Tolar (zlatý rýnský) = 30 grošů českých (bílých) čili půl kopy české nebo jedné kopy grošů míšeňských.

Groš = 3 krejcare, krejcar = 3 bílé peníze, bílý peníz = 2 halěře, trojník = půlkrejcar.

V roce 1527 byla týdenní mzda havíře 18 pražských grošů, za vození rud dostal hašplíf 7 grošů. Havíři při sobotách rádi utráceli, proto byli vyzýváni, aby při výplatě nezapomínali na manželky a děti.

Městský dům (nic moc) stál zhruba 100 kop českých grošů (1525), 160 kop míšeňských (1614), 170 zlatých rýnských (1685).

Roční plat mincmistra či vardajna se před polovinou 16. století (1539) pohyboval kolem 50 kop grošů. Mimo to měli tito „státní zaměstnanci“ nárok na světlo, dříví, uhlí, oves, seno i stelivo pro potahy. Roční plat nejvyššího mincmistra byl 200 kop grošů (1545). Mincmistr Puellacher (1545-1563) bral ke konci své funkce výjimečných 1 100 tolarů ročně. Když převzal mincovnu Geizkofler (1563-1577), činilo jeho služné 700 tolarů ročně. Protože ve funkci horního znalce prokázal Maxmiliánovi velké služby, přiřkl mu císař zvýšení služného o padesát zlatých ročně. Jiří Kadner (1577-1582), jáchymovský mincmistr a účetní České komory, dostával za správu obou úřadů 500 tolarů ročně, ale byla mu přislíbena provize 200 tolarů, která mu měla být vyplacena tehdy, až nebude moci zastávat práci. Když v letech 1582-1583 vedla mincovnu oficiálně Lucie Kadnerová, neoficiálně Pavel Hofmann, dostávala 500 tolarů roční mzdy, tedy stejně jako brával její zesnulý muž. Těch 200 tolarů, určených k doplnění Kadnerovy mzdy, měl dostávat Hofmann za skutečné vedení mincovny. Když byl jmenován správcem mincovny a výběřčího úřadu (1583) bral roční plat 400 tolarů. Kromě toho spravoval i desátkový úřad v Přísečnici. Po odchodu z mincovny byla Kadnerové přičtena provize 100 tolarů ročně na doživotí.

Za úspěšnou ražbu byly vypláceny i „prémie“. Např. roku 1568 bylo vyplaceno mincmistru Geizkoflerovi 204 zlatých 10 krejcarů, výběřčímu Dürleberovi 43 zlatých 45 krejcarů, vardajnu Stumpfelovi 20 zlatých 25 krejcarů, přepalovači Mezkerovi 58 zlatých 20 krejcarů, hlídači Schellovi 7 zlatých 35 krejcarů. Mimo to bylo vyplaceno 46 zlatých 40 krejcarů šmitmistrovům a mincovním tovaryšům na podporu mincířských vdov.

Tavič (mistr) v mincovně měl 2 zlaté týdně, mladý tavič 1,5 zlatého týdně (1547). Když odešel na počátku sedmdesátých let starý mincovní hlídač Ondřej Schell do „důchodu“, byla mu vyměřena provize 15 bílých grošů týdně. V roce 1570 bral ročně kantor či varhaník dvanáct kop míšeňských grošů, v roce 1670 bral kantor ročně 23-40 zlatých. Zemskému pubíři, sídlícímu v Kutné Hoře, byla zvýšena dosavadní mzda, která činila 48 grošů českých týdně, o roční příplatek 100 kop grošů českých (1576).

V letech 1580-1590 mzda mincířů za vybití 14 hřiven erfurtské váhy tolarů činila 1 tolar, za bílení a ražby 8½ hřivny bílých grošů a 5½ hřivny malých grošů nebo bílých peněz právě tolik. Jako přírůstek ke mzdě byly stanoveny 1 až 2 tolary týdně. Šmitmistrovům a mincířům se dával roční přírůstek 1 tolar, mladšímu mincíři ½ tolaru. Litci dostávali ročně 8 tolarů na litcké šaty a 2½ tolaru na kytlici. Ti, kdo byli přítomni lití stříbra, dostávali čtvrtletně na výživu a pivo 6 rýnských zlatých po 60 krejcarech. Mincmistr kromě služného dostával 36 tolarů

ročně na otop pro soukromou i úřední potřebu, z něhož musel dát vardajnovi tolik, kolik tento úředník spotřeboval k výkonu služby.

Instrukce ze 4. června 1584 ustanovila v mincovně zvláštního hlídače tyglů, který byl zavázán přísahou císaři a pobíral 36 bílých grošů týdně. Koncem 16. století bral týdně hutman 24 bílých grošů, havíř 20-22 grošů, hašplíř za tažení rudy, jalového kamení či vody 21 grošů. Úředník mince bral týdně 2 kopy a 50 bílých grošů, účetní 2 kopy a 30 grošů, vardajn 1 kopu grošů, první písař mince 1 kopu 20 bílých grošů, druhý písař mince 45 bílých grošů, pregěř a jeho pomocník shodně 12 grošů. Kůň se pořídil za 16-18 kop bílých grošů, vůl za 5 kop, vepř za 1 kopu. V první až druhé dekádě 17. století stál vůl už 10-15 kop, kráva 20 kop, vepř 8 kop bílých grošů. Počátkem 17. století bral týdně hutman 30 grošů, havíř 25-26 grošů.

Počátkem roku 1590 požádal po více než pětadvacetileté službě Zachariáš Kempf, řezač kolků, o penzi 100 zlatých. Hejtman a mincmistr navrhli, aby žadateli bylo povoleno pouze patnáct bílých grošů týdně bez otopu. Protože nadále provozoval zlatnické řemeslo a řezal medaile, byla mu zřejmě přičtena renta menší, než ta, o níž původně žádal.

Do konce září 1621 hlídali mincovnu, kde byly velké zásoby stříbra, 4 vojáci, patrně z trestní posádky, kterou Jáchymov obdržel po odevzdání peněz Mansfeldovi. V souvislosti s odchodem posádky byli přijati dva muži na hlídání mincovních zásob, přičemž každý z nich pobíral 1 kopu míšeňských grošů týdenního platu.

Roku 1623 bral kontrolor Matyáš Tax ročně 100 kop míšeňských grošů, vardajn Knobloch totéž plus 8 sáhů palivového dřeva. Jako správce mincovny bral 175 zlatých (po roce 1637) a když došlo ke spojení úřadu mincovního s výběrčím bylo Knoblochovi přičteno 400 zlatých roční mzdy. Vardajnu Freisteinovi připadl i úřad přepalovače a oba úřady spravoval za 74 zlatých 40 krejcarů. Kontrolor David Kenner vydělával 60 zlatých ročně.

V posledních letech třicetileté války se téměř nerazilo a mincovna nevykazovala vůbec žádný výnos. Mincíři Pergerovi bylo přičteno 35 krejcarů týdně, Knoblochovi 110 zlatých ročně. Když se stal správcem mincovny Freistein, bylo mu za rok zapláceno 157 zlatých a Perger obdržel za 1 ½ roku hlídání tyglů 30 zlatých 20 krejcarů.

V srpnu roku 1667 přišel do Jáchymova nový mincíř Ondřej Ehrenberger. Bylo mu vyměřeno 39 zlatých ročně.

V roce 1625 pobíral Lazar Ercker, jako vardajn Pražské mincovny, ročně 150 kop českých grošů, mincmistr tamže 400 kop, horní rada 200 kop. Nejvyšší mincmistr Oldřich Adam Popel z Lobkovic (1636-1650) měl služné 2 000 zlatých. Nejvyšší mincmistr Mikuláš ze Schönfeldu měl plat (1652) 1 285 zlatých, ale bral i plat rady České komory. Když Leopold I. zakázal úředníkům brát dva platy, měl od roku 1657 roční služné 2 000 zlatých rýnských.

V roce 1638 dostal řezač kolků za štoky na čtvrttolary po 18 krejcarech, za svrchní železa po 12, 30 až 45 krejcarech. Štok i svrchní železo na tolar byly po 45 krejcarech, na groše po 22½ krejcaru. Mincmistr bral ročně 400 zlatých rýnských, vardajn 150 zlatých.

Grošové štoky (spodní železa) byly zocelovány po 15 krejcarech, svrchní železa po dvanácti krejcarech, hřívna ryzího stříbra byla v mincovně vykupována po 10 tolarech čili patnácti zlatých rýnských, roku 1643 stála 10 tolarů a 12 krejcarů.

V roce 1689 bral týdně hutman 1 zlatý 10 krejcarů, havíř 1 zlatý, tovaryš 48-51 krejcarů, důlní tesař 1 zlatý 40 krejcarů.

Po zavedení střelných prací dostal kovář za ostření vrtáků po krejcaru, za jejich „ocelování“ po 8 krejcarech, kůže k vytahování jalového kamení stála 4-5 krejcarů, libra střelného prachu byla po 14 krejcarech.

V Jáchymově stál roku 1659 strych (96,6 litru) pšenice 39 krejcarů, žita 36 krejcarů, ječmene 35 krejcarů, ovsu 36 krejcarů (ve vnitrozemí 15 krejcarů). Libra hovězího, telecího či skopového byla po 2 krejcarech, kuře stálo 2 krejcarech, slepice 5 krejcarů, kapr 8 krejcarů, litr piva 3,5 krejcaru, pintu piva nalili za 8 malých peněz. V květnu 1660 stálo 8 vajec krejcar, sáh dříví 14 krejcarů.

Za hrabání sena bylo za den 5 krejcarů, mlatci dostali 7 krejcarů, nádeník 8 krejcarů, dělník při huti 12 krejcarů, mistr zednický 36 krejcarů, tovaryš 21 krejcarů, havíř za hodinu jeden krejcar.